

11.3.9

24b → (משנה ז) 26a (וכמעשה שהיה)

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת מועד קטן פרק ג משנה ז

[ז] אמרו אין קורעין אלא קרוביו של מת, ר"ל בחולו של מועד, לפי שמשנה זו מדברת במה שמוותר לעשות בחולו של מועד, אבל שלא בחול המועד כל הרוצה לקרוע בגדו ולחלוץ מנעלו אין מונעין אותו. וגם זה שאמרנו אין קורעין בחול המועד אלא קרובים, אם לא היה חכם או אדם כשר או שלא היה נוכח בשעת מיתה, לפי שהכלל אצלינו חכם שמת הכל קרוביו והכל קורעין עליו וכן אדם כשר, ועוד כלל אצלינו כל העומד בשעת יציאת נשמה חייב לקרוע. וחולצין, האמור כאן, היא חליצת כתף. וקרוביו, הם המחוייבים אבלות, והם כל האחים זכרים ונקבות מן האב או מן האם, והבנים זכרים ונקבות, וההורים, והבעל ואשתו, כל אלו חייבים להתאבל זה על זה. וקריעת הבגד מכלל חובות האבלות. והנני מסדיר לך דיני הקריעה בקצור. צריך לקרוע טפח בגד העליון בלבד, ויש לו לקרוע בכלי, ואינו צריך לקרוע שפת הבגד עד שפרד חלק לכאן וחלק לכאן, ויש לו להכניס ידו תחת בגדו ולקרוע, ואינו חייב לקרוע אלא בתוך שבעה, ושולל לאחר שבעה ומאחה לאחר שלשים. במה דברים אמורים בשאר מתים חוץ מאביו ואמו ורבו, אבל על אביו ועל אמו ועל רבו שלמדו קורע ואפילו לאחר שבעה, וקורע כל בגדים שעליו בידו עד שיגלה את לבו, ומבדיל קמי שפה, וקורע מבחוץ ושולל לאחר שלשים ואינו מאחה לעולם. ודע שכל קריעה אינה אלא מעומד. ואם החליף את בגדו הקרוע בבגד אחר אינו חייב לקרוע הבגד השני אע"פ שהוא בתוך שבעה, אלא על אביו ועל אמו צריך שלא יהא עליו כל שבעה אלא בגדים קרועים. ובשבת אסור ללבוש בגד קרוע על שום מת, ואם אין לו להחליף מחזיר קרע לאחוריו. ומברין, הוא שמאכילין את האבלים, לפי שהאבל אינו אוכל משלו ביום ראשון כמו שביארנו. ואסור לאבל לישב על מטה כל שבעת הימים זולתי בשבת, לפי שהוא חייב בכפיית המטה כמו שביארנו, והבאים לנחמו ולהברותו אינו מותר להם לישב בחולו של מועד אלא על המטות כי לפנים היו יושבים על המטות.

חידושי הריטב"א מסכת מועד קטן דף כד עמוד ב

לפיכך הנכון בפירוש משנתנו שהיא כפשוטה בכל עת ובכל עשה, והא דקתני שאין מברין אלא על מטות זקופות משום חול נצרכה וכאילו קאמר כשמברין אין מברין אלא על מטות זקופות דאילו במועד ליכא הבראה כלל כדברי הירושלמי, ואע"פ שאמרו שהרבים מתעסקים בו במועד זהו לענין שורה וברכת רחבה אבל הבראה ליכא מכיון שאינו נוהג אבלות כלל, וכיון דהשתא ביום קבורה ליכא הבראה תו ליכא לאחר המועד שלא נתקנה הבראה אלא ביום ראשון וכיון שנדחית נדחית לגמרי, ולפי זה אפי' בחול אין מברין בחיוב אלא קרובין ובחכם הוא שאמרו הכל מברין עליו לפי שהכל קרוביו, וכן פירש רבי שמשון ז"ל.

1. וירקבו את ארון האלהים אל עגלה חדשה וישארו מבית אבינדב אשר בגבעה ועזא ואחיו בני אבינדב נהגים את העגלה חדשה: ש"ב ז, ג

2. היה היה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הפהן בארץ פשדים על נהר כפר ותהי עליו שם יד ה': יחזקאל א, ג

3. והיה ביום ההוא נאם אדני ה' והבאתי השמש בצהרם והחשכתני לארץ ביום אור: עמוס ח, ט

4. ואלישע ראה והוא מצעק אבי אבי רכב ישראל ופרשיו ולא ראהו עוד ויחזק בגדיו ויקרעם לשנים קרועים: מלכים ב, ב, יב

5. ויחזק דוד בגדיו ויקרעם... על שאול ועל יהונתן בנו ועל עם ה' ועל בית ישראל כי נפלו בחרב: ס שמואל ב, א, יא-יב

6. ויבא אליקים בן חלקיה אשר על הבית ושבגא הספר ויואח בן אסף המזכיר אל חזקיהו קרועי בגדים ויגדו לו דברי רב שקה: מלכים ב, יח, לו

7. והי פשמע המלך חזקיהו ויקרע את בגדיו ויתכס בשק ויבא בית ה': מלכים ב, יט, א

8. והי כקרוא יהודי שלש דלתות וארבעה יקרעה בתער הספר והשלך אל האש אשר אל האח עד תם כל המגלה על האש אשר על האח: ירמיהו לו, כג

9. איכה וישבה בגד העיר רבתי עם היתה כאלמנה רבתי בגוים שרתי במדינות היתה למס: כנז תבכה בלילה ודמעתה על לחיה אין לה מנחם מכל אהביה כל רעה בגדו בה היו לה לאיבים: גלתה יהודה מעני ומרב עבדה היא ושבה בגוים לא מצאה מנוח כל רדפיה השיגוה בין המצרים: דרבי ציון אבלות מבלי באי מועד כל שעריה שוממין כהניה נאנחים בתולתיה נוגות והיא מר לה: היו צריה לראש אביה שלו פי ה' הונה על רב פשעיה עוללה הלכו שבי לפני צר: איכה א, א-ה

10. ולא פחדו ולא קרעו את בגדיהם המלך וכל עבדיו השמעים את כל הדברים האלה: ירמיהו לו, כד

11. והי דבר ה' אל ירמיהו אחרי שרף המלך את המגלה ואת הדברים אשר כתב ברוך מפי ירמיהו לאמר: ירמיהו לו, כז

- I. [see note above] חול – ריטב"א; חוה"מ on מ – רמב"ם) only proper mourners demonstrate mourning: משנה ז
 - a. Practices: קריעה, חליצת כתף, הבראה (having others prepare and bring meals)
 - i. הבראה: must be done (i.e. consolers sit) on an upright bed
 - b. Exceptions: שמת חכם (everyone does חליצת כתף and has קריעה, סעודת הבראה in plaza)
 - i. Even those who didn't learn from him, even if they didn't perform right away,
 - 1. Then: they wait for moment of הספר
 - ii. אדם כשר: everyone should weep for the loss of an אדם כשר
 - iii. שעת יציאת נשמה: anyone present at moment of death (::burning of ס"ת)
 - c. Story: death of הונא ר'
 - i. Didn't put: his body on bed with ס"ת as per his teaching
 - ii. Didn't move: him out via roof (doorway was too narrow) as per his own teaching
 - iii. Didn't move: him from bed to bed as per his own teaching (v1)
 - iv. הספר: he would have had השראת השכינה if he was in א"י (challenge: v2, defense: v1)
 - v. Story: of his internment in א"י, including הלכה of standing if ארון קיים
 - d. Story: of death of חסדא ר' (same as [i] of הונא ר'); once they turn their backs on the מת
 - e. Story: of cortege of הונא בר רבה and רב המנונא and the crossing on the bridge
 - f. Stories: of eulogies of various אמוראים (v3) and phenomenological reactions to their deaths
- II. קרעים that are never restitched
 - a. For parents and teacher: as per v4, indicating a split garment forever
 - b. קריעה (על v5) and catastrophic news: per v5 (על v5) splits it, such that each loss merits (קריעה)
 - c. ברכת השם (hearing 'ה' Name cursed): as per vv. 6-7
 - d. Witnessing the burning of a ס"ת: as per v8, vv. 10-11
 - i. דרשות (v9) איכה's reaction to the composition of the ס"ת